

Analytisk psykologi i dag

Under overskriften: "Analytisk psykologi i dag" på hjemmesiden C.G. Jung i Danmark kan du læse en serie artikler på dansk om den analytiske psykologis grundbegreber i en nutidig fortolkning. Denne tredje artikel i serien er skrevet af den jungianske analytiker Patricia Berry fra Californien og oversat til dansk af seniorkandidat ved C.G. Junginstituttet i København, cand.mag. og oversætter Margrethe Haraldsdatter.

Originalartiklerne ligger på IAAPs hjemmeside <https://iaap.org/> og er oversat med forfatterens tilladelse.

Arketype

Foto: Juliet Rhode-Brown

Patricia Berry

Arketype er helt sikkert et af de første begreber, som vi forbinder med C.G. Jungs arbejde. Det kan imidlertid være ret forvirrende, hvad Jung mente med dette begreb. En del af vanskelighederne skyldes, at han brugte begrebet på en række forskellige måder, på forskellige tidspunkter og i forskellige sammenhænge. Jung tænkte ikke på en typisk lineær, logisk måde, som mange andre seriøse tænkere havde gjort det. Selv Freud med sin mere narrative, logiske stil er til tider lettere at følge end Jung. Jung havde ikke tendens til at vende tilbage til tidligere opfattelser eller foretog korrektioner af dem, sådan som Freud lejlighedsvis gjorde det. Jung var simpelthen ikke den slags tænker.

Og på en række måder har Jungs stil nok beriget os. Vi befinder os i hvert fald i den nuværende analytiske psykologi inden for et område, der er meget levende med mange forskellige perspektiver og nye ideer.

Den bredeste og mest nyttige forståelse af Jungs begreb om arketype er som metafor – et ”som-om”, en mulighed eller et potentiale – som kan udforskes fra en række forskellige perspektiver. Denne metafor har dog også noget af en underbygning – som ikke dermed skal betyde noget forud eksisterende, stift eller fastlåst som med Platons former; fx præciserede Jung udtrykkeligt, at han ikke lavede filosofi som Platon. Jung beskæftigede sig snarere, sagde han, med psykologi. Så med arketype mente han noget empirisk, levende, fænomenalt, idet det kun åbenbarer sig selv i og gennem levende processer.

Jung bruger en række metaforer til at beskrive sådanne arketyperiske muligheder. Hvert eksempel har forskellige billedlige bibetydninger, og hver metafor kan bedst udlægges ved at henvise til endnu et billede eller en metafor.

En af Jungs måder at forestille sig det arketyperiske på er som en krystal der dyppes i en opløsning, der får krystallens fine tredimensionelle struktur til at stå frem. For Jung er motiver, mytemer i folkløse, litterære fortællinger eller film og teater også potentielt arketyperiske. Et andet billede, Jung bruger om arketyperen, er at den er et flodleje, som erfaringen har gjort dybere; med endnu et beskriver han arketyperen som om den var et psykisk organ eller som en ”instinktets opfattelse af sig selv”. Man kunne sagtens tilføje andre mulige eksempler – herunder livstemaer, typiske oplevelsesformer, tænkemåder osv. Der er mange muligheder.

En anden, mere indlysende måde at beskrive arketyper på er den mere typologisk personificerede, fx Den Store Moder, Den Kløge Gamle Mand, Krigeren... osv. Denne mere typiske måde at tænke på arketyper på er emblematiske og konkret, men/og har sin egen form for nytteværdi.

Nogle gange er sådanne anvendelser afklarende og nyttige, andre gange mindre nyttige, afhængigt af hvordan man bruger dem, og hvad man gør med dem. Når det drejer sig om at betegne typer af personer eller personligheder i en gruppe eller virksomhed, kan sådanne personificeringer være nyttige. I andre situationer kan de være for forsimplede eller blot typologiske på en måde, der mister eller slører individualitet, særpræg og kompleksitet.

Jung tænkte nogle gange på én måde, andre gange på en anden, afhængigt af kontekst og situation. Men uanset hvad var det primære for Jung, at arketyperen ikke kun var et simpelt billede i handling, men også altid havde to poler. Jung tænkte i modsætninger. Det var nøglen til hans metode og en del af hans styrke.

Psykologisk set lagde denne tænken i modsætninger grunden til en vedvarende bevidsthed om ambivalens og tvetydighed i selve kernen af begrebet arketype. Dette er nyttigt som en forløber for en voksende følelse af psykologisk differentiering og kompleksitet.

Simpel reduktion har aldrig været det, som Jung var ude efter. For ham var det lige så sandsynligt, at kausalitet kom fra fortiden eller fra mere videnskabelig eller udviklingsmæssig tænkning som fra mere

finalistiske eller teleologiske forestillinger om fremtid eller formål. For Jung var der en tid og et sted for hver form for tænkning, selv om hans speciale, og den vigtigste måde, hvorpå han efter egen opfattelse adskilte sig fra Freud, helt klart var i retning af den mere målrettede og finalistiske.

Et andet sted, hvor der ofte opstår forvirring i arketypisk tænkemåde, vedrører instinktets plads. For Jung er adfærd på instinktivt niveau til tider en væsentlig faktor, men den er aldrig den **eneste** årsag til arketyperiske fænomener. For Jung er arketyperen åndelig. Som et "billede af instinktet" ser Jung arketyperen som "et åndeligt mål, som hele menneskets natur stræber imod ..." (Jung 1960).

En god måde at holde fokus på de arketyperiske niveauer af et fænomen, som man overvejer, er at se det primært som metaforer. På denne måde behøver man ikke at bekymre sig om at puste sig op eller kræve for meget. Og samtidig giver denne tilgang måske de fleste muligheder og den største rækkevidde. Det, der **ikke** menes med metafor, er at se tingene **kun** på et singulært eller **bogstaveligt** niveau. Hvis vi holder os dette for øje, vil begrebet arketype fortsat berige os inden for disciplinen analytisk psykologi og gør det også.

Henvisning:

Jung, C.G., (1960), "Om psykens natur", CW 8, § 415. London: Routledge & Kegan Paul.

Patricia Berry (Pat) Pat blev uddannet fra Jung Instituttet i Zürich i 1975. Siden da har hun været medlem af en række fakulteter og bestyrelser for jungianske uddannelsesinstitutioner. Hun er en af grundlæggerne af Archetypal Psychology og er forfatter til *Echo's Subtle Body: A Contribution to Archetypal Psychology*. Andre nyere artikler omfatter: "Image in Motion", "Rules of Thumb" og "A Little Light". I 1991 var hun den første på et forskningsophold ved Pacifica Graduate Institute. Hun har en ph.d. i psykologi fra University of Dallas, underviser internationalt og har været præsident for C.G. Jung Institute New England og Inter-Regional Society of Jungian Analysts. Hun bor for tiden i Carpinteria, Californien.